

VERZETSGROEP DE GEUZEN

Een verhaal om in de klas voor te lezen. Onderdeel van *'De Geuzen in WOII'*, een erfgoedproject van het Stadsarchief Vlaardingen bestemd voor de groepen zeven uit het Vlaardingse basisonderwijs. Samenwerking is aangegaan met Streekmuseum Jan Anderson, Stichting Geuzenpenning en Geuzenmaand.

De Geuzen, de allereerste verzetsgroep in Nederland

Rotterdam, 14 mei 1940. Een groot deel van de stad is gebombardeerd door de Duitsers. Het is de hel op aarde. Het hele centrum van Rotterdam staat in vuur en vlam. Het bestuur en een paar leden van wandelvereniging Flardinga gaan erheen, misschien kunnen ze een handje helpen. Er was geen beginnen aan. Verslagen keren ze terug naar Vlaardingen. *'Wát een ravage, wát een rotzakken, die Duitsers'*. Die zwarte dag vallen er bijna 900 doden en worden zo'n 80.000 mensen dakloos. Nederland geeft zich over aan de Duitsers. Kwaad zijn de mannen, héél kwaad. Ze kennen elkaar goed. Ze komen vaak voor de gezelligheid bij elkaar in het huis van Ary Kop in de Tweede Maasboschstraat nummer drie, in de Oostwijk.

De jongste van de groep is Jan van Wijk. Hij is pas zeventien. Verder twee jongens van begin twintig, Ies Korpershoek en Sjaak van der Ende, de 65-plusser Kees van Aken en nog een paar wandelaars. Ze hebben het gevoel dat ze iets moeten doen, maar wat?

Bernard IJzerdraat sluit zich aan

Een paar weken later brengt medewandelaar en vriend Jan Kijne de groep in contact met Bernard IJzerdraat uit Schiedam. Bernard heeft niets met de wandelclub te maken. Maar hij heeft wél dezelfde gevoelens, is ook woést: *'Je zou toch wat tegen dat tuig moeten kunnen doen, ze er gewoon weer uitbliksemen!'*. Diezelfde dag nog besluiten ze een verzetsgroep op te richten. Die noemen ze *'De Geuzen'*, naar de dappere bos- en watergeuzen die in de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) tegen de Spaanse overheersing vochten. Bernard IJzerdraat schreef en verspreidde al vanaf 15 mei zijn eerste *'Geuzenberichten'*. Hierin riep hij op tot verzet tegen de Duitsers.

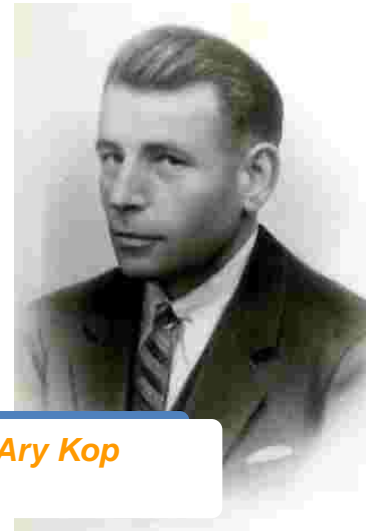
Geuzeneed

Bij elkaar gekomen in de huiskamer van Ary Kop, leggen ze één voor één de Geuzeneed af:

'Ik beloof in deze ernstige tijden een goed Nederlands Geus te zullen zijn en mij geheel en onvoorwaardelijk te zullen houden aan de Geuzenwet en de commandantsvoorschriften. Ik verklaar goed te vinden dat, zodra ik mijn belofte op enigerlei wijze schend, al mijn rechten en bezittingen overgaan op en ten

bate van het Geuzenleger, of indien dit wordt opgeheven, op en ten bate van het Nederlandse Staatsbestel'

De Duitsers zijn in het begin van de oorlog best aardig tegen de Hollanders. Zo proberen ze het volk aan hun kant te krijgen. De Geuzen hebben dat wel door en trappen daar mooi niet in. Steeds meer mannen sluiten zich bij de groep aan. Mannen uit Vlaardingen, Schiedam, Maassluis, Rotterdam en Delft.

Ary Kop

Wat doen de Geuzen allemaal?
Het één na het andere Geuzenbericht verschijnt. In één ervan staat:

'Wij Geuzen, hebben maar één antwoord op de instelling van de Anti-Joodse campagne in ons land. Wij willen niet, dat in de roemrijke geschiedenis van ons land zo 'n stinkende vuiligheid als rassenhaat wordt ingevlochten en we waarschuwen daarom iedereen dat het hem slecht zal gaan, als hij de eer van ons land bezoedelt door enige rassenhaat, welke dan ook, te bevorderen of toe te staan.'

Hierin veroordelen ze dus de discriminatie van de Joden door de Duitsers. Tijdens hun vele wandeltochten verzamelen De Geuzen informatie over Duitse luchtafweerstellingen, legerplaatsen en munitievoorraadplekken. Die informatie willen ze stiekem aan Engeland doorgeven. Engeland staat aan onze kant. Zo kunnen de Engelsen bombardementen uitvoeren op de plekken die door de Geuzen zijn doorgegeven. Ook Duitse telefoonkabels moeten eraan geloven. Die snijden de Geuzen in het geheim door. De zeventienjarige Jan van Wijk is wel héél brutaal. Hij neemt tijdens een bijeenkomst van Duitse soldaten in zaal Excelsior zomaar een Duits pistool mee. Een heel gevaarlijke actie die hij niet meer mag herhalen. Overal vandaan verzamelen De Geuzen in het geheim wapens en springstoffen om mee te kunnen helpen als de Engelsen Nederland zouden komen bevrijden. Dat zal héél snel gebeuren, dénken ze.....

Tussen hoop en vrees

De regering en de Koninklijke familie zitten ondertussen in Engeland. Daar kunnen ze meer voor ons land doen dan hier. De Engelse omroep BBC zendt *'Radio Oranje'* uit. Hierin spreekt koningin Wilhelmina het Nederlandse volk toe. Dat geeft dan weer een beetje moed. Maar de Duitsers veroveren steeds meer grondgebied in Europa. Het einde van de oorlog lijkt ineens heel ver weg.

Vóór en tegen de Duitsers

Er zijn ook mensen die het wel best vinden om bij Duitsland te horen. Die mensen heten NSB-ers. Dat is een afkorting van *'Nationaal Socialistische Beweging'*. Tegelijkertijd groeit het aantal Nederlanders dat vóór Nederland en het koningshuis is, snel. De Duitse soldaten zien dat ook en gaan steeds strenger en harder optreden. Dan gaat het mis.

Verraden, per ongeluk

November 1940. De oorlog is een half jaar aan de gang. Een jonge Geus die doordeweeks bij de scheepswerf Wilton Feyenoord in Schiedam werkt, gaat in de weekends naar huis, naar Arnhem. Hij vertelt trots aan zijn broer dat er in Vlaardingen wapens klaarliggen om de bevrijders een handje te helpen. Zijn broer vertelt dat weer aan een vriend die hij vertrouwt, die vriend wéér aan een ander en zo gaat het verder. Als de informatie dan bij een NSB-er terecht komt ligt het lot van de Geuzen vast.

Arrestaties

De ene arrestatie na de andere volgt. Als eerste wordt Jan Smit, een Geus die ook bij Wilton werkt, in de Prins Hendriklaan in Vlaardinger-Ambacht van zijn bed gelicht. Ze nemen hem mee naar het Raadhuis (nu het Stadsarchief) van Vlaardinger-Ambacht en later naar het politiebureau in Schiedam. Jan slaat bij de verhoren door en noemt de naam van Van der Jagt, ook van Wilton-Feyenoord. Van der Jagt wordt ook opgepakt. Hij noemt weer de namen van Ary Kop en nog een aantal andere Geuzen. Ook zij worden gearresteerd. Ondertussen vernietigen de overgebleven Vlaardingse Geuzen zoveel mogelijk bewijsmateriaal. Ze maken hierbij een grote fout. Ze vergeten de Geuzen te waarschuwen die vanuit de andere steden hun verzetswerk doen. Uiteindelijk arresteren de Duitsers zo'n 230 Geuzen, waaronder ook Bernhard IJzerdraat die ondertussen voor zijn werk in Haarlem was gaan wonen.

'Oranjehotel'

Alle Geuzen belanden in de cellenbarakken van de Scheveningse gevangenis, het zogenaamde *'Oranjehotel'*. De eerste Geus die daar omkomt is Ko Boezeman uit Maassluis. Hij is zo erg door de Duitsers mishandeld dat hij sterft. Als de meeste bekentenissen zijn afgelegd nemen de mishandelingen af. Het lukt Ary Kop om op wc-papier geschreven briefjes aan zijn vrouw naar buiten te smokkelen. Een paar vrij rustige maanden volgen. Het is inmiddels 1941. Dan, op 19 februari van datzelfde jaar krijgen de Geuzen de aanklacht te horen. Die is niet mis. Op 1 maart horen ze de eis: IJzerdraat vier keer de doodstraf, Kijne ook vier keer, Kop drie keer, Keesmaat weer vier keer enzovoorts enzovoorts. Tweeëntwintig beklagden horen de doodstraf eisen, zeventien tuchthuisstraffen en vier krijgen vrijspraak. Toch geloven de Geuzen nog steeds niet dat het zo'n vaart zal lopen.

Dan volgt het vonnis. Achttien mannen krijgen de doodstraf toegewezen. Op 12 maart mogen de familieleden hun geliefden in het 'Oranjehotel' bezoeken. Nóg houden ze goede moed: *'Breng de volgende keer de kinderen mee!'* klinkt het door de gangen.....

Executie op de Waalsdorpervlakte bij Den Haag

Een dag later, op 13 maart 1941, wordt duidelijk dat er geen *'volgende keer'* meer zal zijn. Vijftien Geuzen en drie Februaristakers worden uit hun cellen gehaald en op een rij gezet. Bernard IJzerdraat gaat voorop. Onder het zingen van het psalmvers *'Dan ga ik op tot Gods altaren'* lopen De Geuzen naar de klaarstaande vrachtauto's. Om vijf uur 's middags klinken er gewerschoten over de Waalsdorpervlakte. Dan wordt het stil. De Duitse soldaten hebben hun opdracht uitgevoerd en vertrekken. De dode lichamen van de vijftien Geuzen en drie Februaristakers blijven achter in het zand.

Hun namen

Het zijn de lichamen van: J. van der Ende, J.J. Smit, R.B. van der Borden, N.A. van der Burg, A. Kop, J. Kijne, L. Keesmaat, B. IJzerdraat, L.Langstraat, D. Kouwenhoven, G. den Boon, F. Rietveld, H. Wielenga, J.W. van den Bergh en A.J. de Haas. De jongsten zijn George den Boon, 21 jaar oud, Jacob van der Ende, 22 jaar oud en Dirk Kouwenhoven, 24 jaar oud. De oudste is Bernardus IJzerdraat. Hij wordt 49 jaar. De namen van de drie mannen die betrokken waren bij de voorbereidingen voor de

Februaristaking zijn: E. Hellendoorn, A. Coenradi en J. Eyl. Zij kwamen uit Amsterdam.

De eerste zes worden op 3 mei 1946 herbegraven op Begraafplaats Emaus. Ter herinnering aan de andere geëxecuteerde Geuzen zijn,

links van de graven, gedenkstenen neergezet. Vijftien Geuzen en drie Februaristakers vonden de dood. Achttien dappere mannen die zich niet bewust waren van het gevaar. De andere Geuzen die in het 'Oranjehotel' zijn

De herbegraving van de Vlaardingse Geuzen

achtergebleven wacht een onzeker lot. De meesten worden op transport gezet naar Buchenwald en andere concentratiekampen. Velen van hen komen hier om. Maar de Geuzen geven niet op. Een tweede lichterling zet het verzet dapper voort. Dat zijn onder andere de Vlaardingers Piet Nieuwstraten, Piet Rook, Anton Bakker en Piet van der Harst.

Gedicht ‘De Achttien Dooden’

De dichter Jan Campert schreef over deze verdrietige gebeurtenis het gedicht ‘*De Achttien Dooden*’. Je kunt het lezen op:
<http://www.geschiedenisvanvlaardingen.nl/verhalen/diversen/gedicht-de-achttien-dooden>

Geuzenmonument

Ter nagedachtenis aan De Geuzen is in 1983 het **Geuzenmonument** <http://www.geschiedenisvanvlaardingen.nl/verhalen/monumenten/het-geuzenmonument> op de Markt opgericht.

Uitreiking van De Geuzenpenning

Al vanaf 1987 wordt in de Grote Kerk op de Markt ieder jaar op 13 maart de Geuzenpenning uitgereikt. Elk jaar weer aan een andere dappere vrouw of man die vecht voor het mooiste dat een mens zich kan wensen: VRIJHEID. Nét zoals De Geuzen dat deden in de oorlogsjaren. Op maandag 14 maart 2016 (omdat 13 maart op een zondag valt) gebeurt dat voor de dertigste keer. Wie de zilveren penning zal krijgen wordt pas kort van tevoren bekend gemaakt. Hier kun je er meer over lezen:

https://www.geuzenpenning.nl/index.php?tekst_id=4&lang=NL

Kijk vooral die dag ’s avonds naar het journaal of kom overdag een kijkje nemen op de Markt.

Straatnamen die herinneren aan De Geuzen

In Vlaardingen is een aantal straten in de Westwijk naar De Geuzen vernoemd. Zo heb je daar het Geuzenplein, de Ary Koplaan, de Bernhard IJzerdraatstraat en de Abraham Maatstraat. Het Bill Mincoplein ligt vóór station Vlaardingen-Centrum.

Foto’s van de Geuzen vind je op www.geschiedenisvanvlaardingen.nl:
<http://www.geschiedenisvanvlaardingen.nl/verhalen/historische-figures/verzetsgroep-de-geuzen>